

בדרך החת"י ממצידיים

נולדו בפורט-סעיד והיו להם בנים מבוגרים. קולה היה מבוהל וחוק. "לקחו את מוריס! הם לקחו את מוריס!" צעקה.

"מי לקח אותי? מה את מתרגשת?"

"הם לקחו אותי. הם באו ולקחו אותי. נתנו לי לחתום על גיר ולקחו אותי!"

תקפה אותי בהלה קרה. "אשה", קראתי אל הטלפון. "דברי בבירור. מי לקח את מי? מתי, לאן?"

"באו מהמסורה. אמרו שהם עוצרים את מוריס. לא נתנו לו זמן אפילו להתלבש. לקחו אותי בפיגמה ועל זה מעיל. הם לא אמרו שום דבר. הם יהרגו אותי..."

לא יכולתי אפילו לנחם אותה. הנחתי את השפופרת על מקומה בשקט.

★ ★ ★

בוקר שררה דממת-מוות ברחוב שלנו. העיר התכוננה לפלישה. אנחנו היגפנו את כל החלונות והתריסים, נעלנו את הדלת על בריח, הורדנו את השפופרת מהטלפון כדי שלא יישמע צלצול. אחר-כך הוריתי לכל המשפחה להיכנס למיטות ולא לעשות כל רעש. זה הציל את חיי. בשעה תשע בערך, שמענו נקישות של נעלים מסומרות עולות במדרגות. הן נעצרו מעבר לדלת הדירה שלנו. מישהו צלצל בפעמון. שני צלצולים רגילים. עצרנו את נשימתנו. שוב צלצלו. הפעם שלושה צלצולים חדים, קצובים. בדירה שררה דממת מוות. התחילו לצלצל ולהלום באגרופים על הדלת. זה נמשך אלפי שנים. אחר-כך נשמעו קולות מבחוץ. היו אלה שכנינו, שאמרו לשוטרים כי עובנו את הבית. אלהים יזכור להם את חסדם לטובה.

משך 36 השעות שעברו אחר כך, לא אכלנו כמעט. במידה שהלכנו בתוך הדירה, הלכנו ברגלים יחפות, כדי לא לעשות כל רעש. מדי פעם היתה העיר נרעדת מפיצוצים. גם צורות ארוכים. לא העזנו לפתוח את הדרי. מכוניות חלפו במי הירות ברחובות. שמשות הדירה התנפצו.

לבסוף נסתים חלום הבלהות. בני הקטן הציץ מבעד לחלון הנשקף על הרחוב הראשי וקרא: "אבא! אנגלים. חיילים אנגלים הולכים ברחוב." אשתי בכתה. גם אני נשארנו בדירה עוד 24 שעות. אחר כך הרשיתי לבני הבכור לרדת לרחוב. הוא חזר עם קצין צרפתי. סיפרתי לו מה שעבר עלינו ושאלתי אותו אם הוא יודע משהו על מוריס כהן. הוא ענה שלא יודע כלום ושהוא נלקח, מן הסתם, יחד עם עוד ראשי-משפחה יהודיים, כבני ערובה בידי המצרים. הוא סיפר גם על דירות יהודיים שנפרצו וגשדו. הודעתי.

לילה ירד על פורט סעיד. רובעיים שלמים של העיר הושמדו בהפצצות הריכוך של הכריטיים והצרפתים. יללות צופרי האמבולנסים עלו וירדו בהתמדה. מתוך מקלטו הרדיו בקעו קולותיהם של קרייני רדיו קהיר. ברחובות חילקו נשק לעוברים ושבים, כיניהם בני 14 ו-12, כדי שיילחמו נגד האנגלים שעמדו לפלוש לעיר. על רקע זה התרחשה עלילת סיפורו של יהודי בן 48, היושב כיום, עם בני משפחתו בישראל.

(ראה שער)

לעצמו שהם באמת יעזבו את תעלת סואץ? מילא, לא היה איכפת לי במיוחד. העיקר שיבואו מהר ולא יהיו תקלות, כדי שאנחנו נצא שלמים מהעסק.

אבל האולטימטום חלף והאנגלים הודיעו שהם יתחילו להפציץ את הבסיסים של הצבא המצרי. זה היה נורא. בהלה איומה תקפה את התושבים. הצבא חילק נשק, שקי חול התחילו להיערם ברחובות. קיימתי קשר טלפוני עם כמה ידידים, בעיקר יהודים ואירופיים. דיברתי גם עם אחד ממנהלי המשרד שלי. ערבי. "אין לך מה לדאוג", הרגיע אותי. "אתה מצרי ואיש לא יפגע בך." נאחזתי בדבריו כבקש הצלה. אבל בכל זאת לא נרגעתי.

★ ★ ★

לילה באה ההפצצה. ההודעה של האנגלים, שהם רק יפציצו מטרות צבאיות, היתה צחוק. הפצצות שלהם נפלו בתוך העיר. ישבנו בדירה והתפללנו. אנחנו גרים

במהלומה הראשונה נפלה עלינו כשהתפשטו בעיר שמועות כי פרצה מלחמה עם ישראל. זה היה ביום שלישי בבוקר. אותו יום יצאתי לעבודתי ולא הספקתי לקנות עתון בוקר.

כשהגעתי למקום עבודתי — חברת יבוא, שרוב פקדיה יהודים, אורחי ארצות שונות — כבר דיברו כולם על המלחמה. המשרתי והשליחים של המשרד — הערביים — התהלכו בהבעה נוקשה והתנהגו כאילו לא היינו אנחנו היהודים, קיימים כלל. השתדלנו לנהל את העבודה כרגיל, כאילו לא קרה שום דבר. אבל הרגשנו כולנו הרגשה מוזהרת מאד.

איך שהוא, החזקתי מעמד עד הצהריים. למעשה, לא היתה כמעט כל עבודה. בדרך כלל, היו נכנסים אלינו כל מיני סוחרים וסוכני אניות ערביים או אירופיים. אבל היום, איש לא בא. ואלה שבאו היו מעוניינים יותר בניחושים ובניתוח ההודעות הקצרות והנהלכות של רדיו קהיר על המלחמה בסיני.

בצהריים, מיהרתי הביתה. מכל בית-קפה בקעו צלילי מארשים ערביים, שהופסקו מדי פעם עליידי קריאה פאסי ריושית נרגשת. המרחק מהמשרד לביתי קצר מאד; אבל הרגשתי כאילו אין לו סוף. כשהגעתי הביתה מצאתי את אשתי בוכיה. הסתבר שכשירדה לשוק בבוקר, העליב אותה מוכר הירקות שממנו קנתה משך שנים. "אני לא מוכר ליהודים!" אמר לה. אפילו בימי מלחמת העולם, כשהנאצים והאיטלקים היו שטרים כל הזמן נגד היהודים בערבית, לא קרה לה דבר כזה. היא חזרה הביתה מבלי לקנות דבר.

גם לבן הקטן שלי, ה-12, קרה אותו דבר. בבית-הספר שלו יש כמה ילדים יהודיים אבל הרוב ערבים, ממשפחות טובות. אותו בוקר, בהפסקות, שיחקו הילדים "מלחמה ביהודים". כל פעם נוצחו "היהודים". המורים עמדו מהצד.

★ ★ ★

החלטתי לא לחזור אחר-צהריים לעבודה. טילפנתי למשרד אבל לא קיבלתי כל תשובה. המשרד היה סגור. משך כל הזמן לא עובנו את הרדיו. הקשבנו לשידורי קהיר בשלוש שפות: ערבית, צרפתית ואנגלית. מדי פעם הייתי עובר לשידור החדשות מקול ישראל. אני ובני הבכור, בן ה-19, יודעים עברית. אבי לימד אותי בזמנו לקרוא ולכתוב עברית וגם אני הקפדתי שבני הבכור ילמד עברית. לפני הבריחה שלו.

בדרך כלל, היינו מאזינים באופן די חופשי לשידורים של קול ישראל בעברית, או בשפות אחרות. אבל עכשיו לא העזנו שמענו את החדשות בשקט. קשה לתאר מה הרגשנו כשמענו כי צבא ישראל מתקדם במהירות כזאת לתוך מצרים. במיוחד כשמענו כי לישראל יש כוח של צנחנים, שכבשו עמדות ליד התעלה. התעלה היא קרובה מאד אלינו.

לא שמחנו. מצד אחד, הייתה מין גאווה כזאת, לא מתוך הגיון. רק שני בני היו מלאים התלהבות. זה מובן מאליו. סוף-סוף הוכח כי יהודים הם חיילים יותר טובים מהמצרים. אבל אני ואשתי לא היינו שמחים. פחדנו שהמצרים יתקמו בנו בשביל הנוצחות של הצבא הישראלי. אנחנו תמיד קיוונו שאיך שהוא יושג הסכם בין ישראל והערבים.

נשארנו בתוך הבית שלנו משך יומיים. רק לפעמים היה הבן הקטן יוצא לרחוב, כדי לקנות סיגריות או לחם או בדריים כאלה. הוא היה מקור האינפורמציה היחיד למה שנעשה ברחוב. הוא והחריצים שבתוך התריסים של החלון נות. עמדנו כל שעות היום וראינו חיילים, המונים ושוטרים עוברים ברחובות. בכל מקום היה נשק.

כי בינתיים, שמענו ברדיו כי בריטניה וצרפת נתנו אולטימטום למצרים ולישראל, להפסיק את המלחמה ולהיסוג משני צדי התעלה. אני זוכר שצחקתי. "האנגלים האלה, אמרתי לעצמי ונוכרתי בפתגם ערבי, 'כמו נחש. אתה חותך להם זנב אחד, צומח להם אחר'. וכי מישהו תיאר

פליטים יהודיים מחכים לאניה שתוביל אותם לישראל, על המזח של פורט-סעיד

למחרת, שלח הקצין הצרפתי מכונית שתקח אותנו לנמל. אספנו מעט חפצים ונסענו למקום בו רוכזו עוד כמה משפחות יהודיות (ראה תמונה). שלא יכלו יותר להמשיך ולחיות במצרים. בנמל חיכתה לנו אוניה שתקח אותנו משם. המראה האחרון שאני זוכר הוא עיר מילדתי, על רחובותיה ובתיה ההרוסים, והסיפונים והתרגים של חיי אניות הטבועות, בפתח התעלה.

בקומה שלישית, אבל פחדנו לרדת לקומת הקרקע. שם גרו ערבים. לא היה נעים לנו להיות ביניהם בשעה זו. ביחוד שרדיו קהיר כל הזמן התקף את ישראל, שהיא משתפת פעולה עם האנגלים והצרפתים.

עבר עלינו לילה נורא. ידענו שזה לא הכל. כי האנגלים והצרפתים הודיעו שהם גם יפלו לאזור התעלה. ופורט סעיד היא המסרה הראשונה לכל פלישה כזו. היא בדיוק בפתח התעלה.

פתאום, באמצע הלילה, צלצל הטלפון. היתה זו אלחירה כהן. ידית משפחה שלנו. בעלה הוא סוכן ביטוח. שניהם

* כל השמות בסיפור זה בדויים, כדי לא לפגוע בבני המשפחות שנסארו עדיין במצרים.